

- Верховна Рада України [Електронний ресурс] . – Режим доступу до сайту : www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14.
3. Сайт Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики [Електронний ресурс] . – Режим доступу до сайту :
http://www.dssu.gov.ua/control/uk/publish/article/system?art_id=144212
4. Іванюта П. В. Первинний облік у системі управління якістю продукції / П. В. Іванюта // Агроінком. – 2008. – № 1-2. – С. 74–78.

*Ірина Комаренко, викладач
Чорноморський державний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФАКТОРНОЇ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Існують загальні фактори конкурентоздатності підприємств, які формують визначене конкурентне середовище для фірм на національному та галузевому рівні. В цих спільних умовах діють всі підприємства окремої галузі, тому вони є усталеними. Поряд з цим, виникають специфічні фактори, які є особливими для кожної галузі та підприємства зокрема. Такі фактори визначаються на рівні діяльності підприємства та частково – галузі. Вони є змінними в залежності від особливостей тієї чи іншої галузі народного господарства. Поєднання всіх факторів визначає рівень конкурентоздатності підприємств, при цьому загальні фактори не змінюються, а специфічні розраховуються окремо для кожного підприємства. Такий підхід покладено в основу оцінювання рівня конкурентоздатності підприємств.

Оцінювання конкурентоздатності є комплексним та складним процесом, що обумовлено класифікаційною структурою основних її видів, а саме: національна, галузева та фірмова. Вказані види є взаємопов'язаними та доповнюють один одного, утворюючи замкнену систему конкурентоздатності. Отже, національна конкурентоздатність формує певне середовище, в якому діють різні галузі промисловості. Вони створюють власне конкурентне оточення, в якому функціонують окремі підприємства. Особливості конкурентної боротьби даних фірм створює фірмову конкурентоздатність. Такий процес можна розглянути і в зворотному порядку. Конкурентоздатне підприємство сприяє становленню конкурентоздатності всієї галузі в цілому. Сукупність конкурентних позицій галузей промисловості всередині країни формує її національну конкурентоздатність. Таким чином, обумовлено взаємозв'язок між основними видами конкурентоздатності.

На кожний з розглянутих рівнів впливають відповідні фактори, які відповідають сутності виду конкурентоздатності. Національна конкурентоздатність дає комплексну оцінку розвитку всіх сфер діяльності держави, оскільки охоплює як економічні наслідки діяльності підприємств, так і якість політичних процесів, інфраструктури, освіти, культури суспільства тощо. Діяльність вітчизняних підприємств, в свою чергу, забезпечує конкурентоздатність країни як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках. Відповідно, фірми піддаються подвійному впливу зовнішньо- та внутрішньоринковим факторам впливу. Таким чином, можна виділити два види національної конкурентоздатності: конкурентна позиція країни під впливом зовнішніх (світових) факторів і конкурентна позиція країни під впливом внутрішніх (національних) факторів.

Отже, аналіз наукових джерел та їх доповнення дозволяє сформулювати перелік зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на національну конкурентоздатність [1, 2, 3, 4, 5 та ін.]. Так, до зовнішніх факторів відносяться відповідність законодавчих норм умовам СОТ, тарифне та нетарифне регулювання торгівлі, потенціал конкурентоздатності країни та структура зовнішньої торгівлі країни. Внутрішні фактори впливу складаються з таких чинників: ВВП на душу населення, інновації, технології, державне регулювання, якість бізнес-середовища, інфраструктура, людський капітал, менеджмент, маркетинг, репутація фірми.

На рівні галузевої або регіональної конкурентоздатності розглядаються фактори впливу визначеної галузі народного господарства, досліджуються її особливості. Тобто, окрім всіх вищенаведених факторів національної конкурентоздатності, на галузь впливають додаткові специфічні чинники, які створюють внутрішні галузеві фактори, що впливають на конкурентну діяльність підприємств даної сфери. Крім того, такі галузеві чинники поділяються на загальні та специфічні. Загальні є спільними для всіх галузей народного господарства, а специфічні відображають особливості конкретної галузі. Таким чином, загальні та специфічні фактори створюють внутрішні галузеві фактори, які впливають на конкурентоздатність харчової промисловості. Аналіз наукових публікацій дозволив визначити вказані фактори, а саме: природно-кліматичні умови, смаки споживачів, інвестиційну привабливість та інформаційні ресурси [6, 7, 8, 9 та ін.].

Відповідно до внутрішніх факторів галузі формуються фактори конкурентоздатності підприємств відповідної підгалузі на мікрорівні. При цьому враховують підгалузеву специфіку. Таким чином, аналогічно до внутрішньогалузевих факторів внутрішньо фірмові поділяються на загальні та специфічні. Загальні є спільними для оцінки конкурентоздатності всіх підприємств галузі, а специфічні визначаються з врахуванням особливостей тих підгалузей, які аналізуються. Разом ці групи факторів ство-

рюють єдиний рівень фірмової конкурентоздатності. У даному дослідженні обрано зернову та хлібопекарську галузі харчової промисловості, специфічні фактори яких і буде визначено. Аналіз наукових поглядів показав, що до загальних та специфічних внутрішньофірмових факторів конкурентоздатності, які часто доповнюють один одного, віднесено такі: продуктивність основних ресурсів, частка ринку, рентабельність продукції, фінансова стійкість, якість продукції, ефективність матеріально-технічної бази, рівень використання капіталу [10, 11, 12, 13 та ін.].

Таким чином, всі фактори, які формуються на кожному рівні конкурентоздатності (національному, галузевому, фірмовому), мають той чи інший вплив на кінцеву мету дослідження – конкурентоздатність підприємства. Аналіз широкого кола зовнішніх та внутрішніх факторів впливу дозволив сформувати певну їх структуру в залежності від виду конкурентоздатності, що схематично представлено на рис. 1.

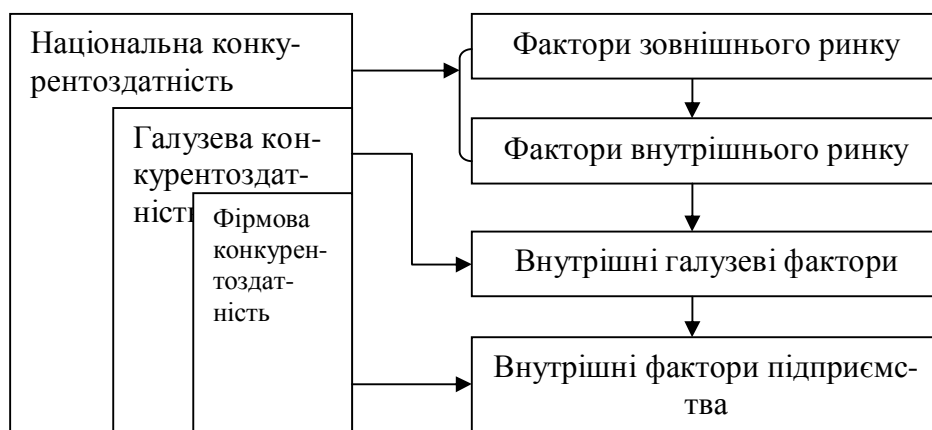

Рис. 1. Структура факторного оцінювання конкурентоздатності

Таким чином, наведені фактори структуровано у взаємозв'язку із сутністю конкурентоздатності, що поглиблює аналіз даного терміну. Крім того, сформовані групи факторів конкурентоздатності є складовим та суттєвим елементом методики оцінювання рівня конкурентоздатності підприємств відповідної галузі. Подальші етапи методики стосуються визначення критеріїв факторних показників та вибір відповідних методів розрахунку узагальнюючого показника конкурентоздатності. Дана методика дозволить менеджеру комплексно визначати конкурентну позицію підприємства та приймати відповідні управлінські рішення щодо втримання або покращення здобутого рівня конкурентоздатності.

Література:

1. Anelia Daminaova. Importance of the Technological Development for Bulgarian Competitiveness” / Anelia Daminaova // Working Paper

- “Analysis of the Bulgarian Technology Development”, Center for Economic Development, Sofia. – 2001.
2. Barney J. B. Firm resources and sustainable competitive advantage / Barney J. B. // *Journal of Management*. – 1991. – № 17.
 3. Теоретико-методологічні засади розвитку конкурентного середовища у сфері виробництва продовольчих товарів: [монографія] / [А.О.Коваленко, С.І.Князєв, Л.В.Дейнеко, Л.В.Страшинська]. – К.: Наук.світ, 2003. – 132 с.
 4. Gary Hamel. Competing for the future / Gary Hamel, C. K. Prahalad. – Harvard Business School Press, April 1996.
 5. Шнипко О.С. Національна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації : научно-популярная література/ О.С. Шнипко. – К.: Наукова думка, 2003. – 343 с.
 6. Безугла В.О. Аналіз конкурентоспроможності регіонів України / В.О. Безугла / *Регіональна економіка*. – 2004. – № 4. – С.64-68.
 7. Шарко М.В. Теоретические основы понятийно-терминологического аппарата конкурентоспособности / М.В. Шарко, Е.А. Оболенцева // *Економіка. Фінанси. Право*. – 2007. – № 12. – С.8-11.
 8. Rozakis S. The Food Industry in Europe / Rozakis S., Soldatos P. // *Agricultural University of Athens*. – 2006. – P. 192-4.
 9. Дейнеко Л.В. Развитие харчової промисловості України в умовах ринкових перетворень: Проблеми теорії і практики / Дейнеко Л.В. – К.: Знання, 1999. – 331 с.
 10. Paul Krugman. Competitiveness: A Dangerous Obsession / Paul Krugman. – *Foreign Affairs*, March/April 1994.
 11. Per Dannemand Andersen. Energy innovation and competitiveness indicators / Per Dannemand Andersen, Mads Borup, Måns Molin // *A contribution to Work Package 8 of the MEI project, Report*. – 2007. – P. 10, *Forskningscenter Risø, Roskilde*.
 12. Analyzing International Competitiveness at the Firm Level: Concepts and Measures [Електронний ресурс] / Donatella Depperu, Daniele Cerrato // *Режим доступу: <http://www3.unicatt.it/unicattolica/dipartimenti/DISES/allegati/wpdepperucerrato32.pdf>*
 13. Академия рынка: Маркетинг / [А.Дайан, Ф. Букерель, А.Оливье, Р. Урсе и др.,]; пер с франц. под научн. ред. А.Г. Худокормов. – М.: Экономика, 1993. – 571с.